

– den ledende blandt kritikerne – der tog fejl. Selv om anmelderen nok kan tiltræde dette, så kan han ikke tiltræde det med den begrundelse, at Ussing er i overensstemmelse med moderne teori. Lignende argumenter træffes også hos Knud Erik Svendsen. For det første er udtalelserne både fra det 18. årh. og fra Ussing så almenne, at de ikke nødvendigvis er resultatet af en teoribygning, for det andet havde Ussing rimeligvis en anden målsætning end Axel Nielsen og hans lå nærmere vor tids, men derfor behøver den ikke at være mere rigtig. Det er imidlertid vigtigt, at Erling Olsen klargør fornuften i Carl Ussings standpunkter, og at de var udtryk for en overbevisning. Mens det hidtil, f. eks. også i Jens Toftegaards biografier af Ussing og Axel Nielsen i »Biografisk leksikon« nærmest fremstilles, som om Ussings standpunkter var udtryk for dårskab og uvidenhed. Endelig skal det om Erling Olsens bidrag siges, at det er meget klart og pædagogisk velopbygget.

Erik Hoffmeyers behandling af perioden 1931–1960 er som tidligere nævnt ret oversigtspræget. Den er også i endnu højere grad end de foregående Nationalbankhistorie i stedet for almen pengehistorie. Trods dette forekommer alligevel flere væsentlige spørgsmål ubesvarede; dette gælder ikke mindst angående forholdet mellem staten og banken, hvor dog kildematerialet er meget svagt, og hvor hensynet til rimelig diskretion over for et så nyt stof også har kunnet spille ind.

»Dansk pengehistorie« er et væsentligt arbejde, der ofte vil blive benyttet som opslagsværk. Gode registre øger værdien; en fyldig bibliografi ville yderligere have bedret værket.

Vagn Dybdahl

Jens Holmgaard (udg.): *Fæstebonde i Nørre Tulstrup Christen Andersens dagbog 1786–1797*. (Landbohistorisk Selskab, 1969). 186 s.

Christen Andersens dagbog er noget af et fund og dens udgivelse en særdeles påskønnelsesværdig indsats. Christen Andersen var født i 1739 og er et ikke helt ukendt navn – han er biograferet i Rugaards »Fremragende danske bønder før og nu« fra 1871. Netop i Rugaards skildring fremhæves hans skrive- og læsefærdighed, som er det, der først slår læseren af dagbogen, der i øvrigt endnu er i privateje i slægten. Det er ikke en bog med refleksioner over livet, men derimod med et væld af konkrete oplysninger om arbejdet i hus og mark, salg af produkter med priser, ydelse af afgifter, højtidskikke m. m. Udgaven, der er bogstavret og i sproget ikke så lidt dialektpræget, er forsynet med et stort noteapparat; trods dette vil læsningen sikkert kræve en betydelig indsats, hvis man er ukendt med jysk og med arbejdet på landet; men for studiet af periodens landbrugshistorie er den en central kilde.

Vagn Dybdahl

Poul Ib Liebe: *Napoleons danske hjælpetropper. »Auxilliærkorpset 1813«*. (ZAC, 1968). 94 s.

På den ene side: tapper, dristig, fortrinlig holdning osv., på den anden side: barbarisk, vilde krig og slet ledelse. Dette er melodien, når først de danske styrker skildres og dernæst de allierede. Til dette kan føjes, at fremstillingen, der bygger på den trykte litteratur, koncentrerer sig om enkeltfægtninger og skildrer begivenhederne kronologisk. Herved forsvinder ethvert overblik over udviklingen; til dette bidrager yderligere et væld af

betydningsløse detaljer. I det hele må det konstateres, at den i øvrigt smukke bog slet ikke i nogen retning opfylder kravene til hverken tidssvarende historieforskning eller -skrivning. Så meget mere beklageligt er dette, som emnet både fortjente og kunne bære en større samlet fremstilling.

Vagn Dybdahl

*Georg Nørregård: Danmark mellem øst og vest 1824–39. (Gyldendal, 1969). 309 s.*

I årene 1948 til 1960 behandlede Georg Nørregård i tre bøger Danmarks udenrigspolitiske problemer fra freden i Kiel og frem til 1824. Det skete med »Danmark og Wienerkongressen 1814–15«, »Freden i Kiel 1814« og »Efterkrigsår i dansk udenrigspolitik 1815–24«. Hermed var fremstillingen ført frem til udenrigsminister Niels Rosenkrantz' død, der faldt sammen med afslutningen af de forhandlinger, der blev ført i forbindelse med afståelsen af Norge. I »Danmark mellem øst og vest 1824–39« følges disse fremstillinger op med en beskrivelse af vort forhold til omverdenen i Frederik VI's sidste år, et emne, som ikke tidligere har været meget behandlet.

Georg Nørregård har under omfattende studier, ikke mindst i udenlandske arkiver, tilvejebragt et stort materiale, idet der, som det fremgår af forordet, »er lagt særlig vægt på at fremdrage, hvad de fremmede regeringer fik at vide om danske forhold«. Denne formulering er endda forsigtig, idet mange af afsnittene i alt væsentligt er bygget op på disse indberetninger. Meget interessant materiale bliver dermed lagt frem for læseren, som dog stort set savner en præsentation og en vurdering af de diploma-

ter, der står bag indberetningerne. Kun på baggrund af et vist kendskab til de specielle forhold, gesandterne arbejdede under, kan læseren vurdere deres udsagn. Når det f. eks. med den russiske gesandt, baron Nikolaj som kilde oplyses, at prins Christian ved et bal havde udtrykt sig i underdanige vendinger om zaren (s. 116), da svækkes tilliden til dette udsagn, når det andetsteds meddeles (s. 112), at samme gesandt i overensstemmelse med det russiske hofs sædvane smigrede zaren ved at skildre den beundring, man i København nærrede for hans holdning under decembristoprøret.

Det skal dog siges, at den preussiske gesandt i første halvdel af 1830'erne, grev Raczynski, bliver vurderet, idet han fremstilles som syg og uligevægtig.

I det væsentlige er bogens afsnit opbygget på den måde, at forløbene skildres kronologisk, således at kildeoplysningerne er stykket sammen til et sindrigt puslespil, hvorefter forfatteren ved slutningen sammendrager kort. Med denne teknik kan det ikke helt undgås, at fremstillingen bliver lovlig detaljeret. Det oplyses således (s. 226), at af mere opsigtsvækkende begivenheder inden for konsulernes kreds skete der (bl. a.) det, at A. v. Eberling i 1835 blev afløst af P. Dobell som russisk konsul i Helsingør. Den eneste øjeblikkelige nytte, læseren kan have af denne information, er den, at han nu med sandsynlighed kan identificere den russiske konsul, der i 1839 (efter svensk kilde) udbragte en skål for sundtoldens bevarelse. Det har nok været Dobell.

I hvert fald fik læseren her kontant viden om konsulatsforhold i Helsingør, men i andre tilfælde kan oplysninger virke mindre betydningsfulde. Som sidste sætning i en sammenhæng om Frederik VI's sorger i forbindelse